

fra Ivan Ivanda

Slušanje riječi i vjera

Stručni članak

„Izgubili smo mjeru stvari. Živimo bez kontemplacije. Nemamo više čežnje i griznje savjesti. Nemamo više zavičaja u koji bismo se mogli vratiti. Više ne znamo što bismo otkrivali. Sve nam je postalo svejedno i više nam ništa nije važno. Više nemamo dara razlučivanja i diskrecije. Nitko nikoga ne sluša. Zašto uopće slušati i koga?“ (David M. Turoldo)

Zašto uopće slušati i koga? Pitanje nabacuje važan životni problem. Slušanje je bitan sastavni dio života. Imamo uho, sluh kao dar. Obdareni smo sposobnošću slušanja. Moguće nam je čuti pjev ptica ili zrikavaca, moguće je čuti smijeh, glas, glazbu. Moguće ih je i prečuti. Površno čuti. Moguće je naviknuti se na darovanost sluha i slušanja toliko da više i ne zamjećujemo njegovu dragocjenost, sve dok ju – ne daj Bože – ne izgubimo. Tek tada postajemo svjesni što smo imali i izgubili. Sa svim je darovima tako. Moći slušati i čuti izniman je dar. Toliko je važan po sebi da je važno o njemu promišljati. Tako bismo mogli, ako hoćemo, uočiti gdje griješimo s obzirom na slušanje, gdje zlorabimo ovu tako dragocjenu sposobnost. Jer, činjenica je da sve manje slušamo i da sve manje dobro slušamo. Činjenica je da u naše tvrde ljudske uši sve teže prodire ne samo ljudska, nego i Božja riječ. Činjenica je nad kojom se valja zamisliti: često razgovaramo tako da i ne slušamo sugovornika, baveći se unaprijed smišljanjem replike ili polemike, kako bismo pobijedili u raspravi ili nametnuli svoje mišljenje. Slušanje, korjenito i potpuno, prikraćeno je.

Koliko bismo nesporazuma izbjegli kada bismo više i bolje slušali, a manje govorili. Koliko bismo naš crkveni ili redovnički život učinili ljepšim, bogatijim i plodnijim kada bismo više pozornosti posvećivali uzajamnu slušanju, a manje nastojanju da budemo u pravu i da riječima nadglasamo i zaglušimo slušanje. Odnosno, još važnije i zapravo bitno pitanje: koliko bismo svoju riječ oplemenili i uljepšali kada bismo znali čuti Božju riječ. Kada bi iz dubine našega bića odjekivala ne praznina i banalnost ljudske riječi, nego punina, snaga i ljepota Božje riječi. Ako se dobro pogleda, naše je društvo, a sve više i naša Crkva, mjesto u

kojemu svi govore a nitko ne sluša, ili malo tko sluša. Točno je ono što kaže jedan lik poznatoga romana Taylora Caldwell, *Moje srce sluša*: „Jedan od vidova ovoga današnjeg svijeta koji nas najviše zaprepašćuje jest taj da se više uzajamno ne slušamo. Ako si bolestan ili ako umireš, nitko te ne sluša. Ako vas muči strah, briga ili životna izgubljenost, ako ste nesretni i sami, nitko vas zbiljski ne sluša. I svećenicima se uvijek žuri i umorni su ... Neprestano nešto rade, vrijeme im je razlomljeno i nemaju vremena za slušanje. Nitko nema vremena da vas sasluša, čak ni oni koji vas vole i koji bi bili spremni umrijeti za vas“.¹

Danas se govori o potrebi „pastorala slušanja“. Moderni čovjek je nemiran i rastrgan, u stalnoj grozničavoj trci. Kreće se u bučnome svijetu u kojemu je sve teže naći smiren kutak, prostor tišine i sabranosti. Život je pun napetosti, stresa, straha. Čovjek se susreće s mnoštvom problema i poteškoća i ne zna kako ih riješiti. Ne zna komu se može obratiti. Sve je teže naći nekoga tko ima vremena, tko zna slušati, odnosno sa-slušati. Čovjek ima veliku potrebu da se izrekne, da iskaže ono što ga muči. Istinsko slušanje jako pomaže. Ono već po sebi liječi. Kada možemo slobodno i bez straha reći svoj problem i naiđemo na otvoreno uho, na spremnost slušanja, već smo na neki način oslobođeni i olakšani, već osjećamo poboljšanje. Biti-saslušan ima terapijski učinak. Nama svećenicima jako teško pada slušanje. Mi svi želimo da nas se rado sluša, npr. naše propovijedi. Zanosimo se mišlju da nas svi slušaju, odnosno polazimo od pretpostavke da naš govor nailazi na slušatelje. No, činjenica je da ništa ljude nije toliko istjeralo iz crkve kao propovijedi. S druge strane, propovijedi su također potaknule ljude na glad za Božjom riječju ondje gdje su oni osjetili da propovjednik sam živi iz njezina središta, iz žive Riječi, da je ona dodirnula njegov život. Nitko ne sluša otrcane fraze, neprestano ponavljane i podgrijavane, začinjene dnevno-političkom retorikom. Čovjek žeda za Božjom riječju koja će dodirnuti njegove konkretne životne probleme, baciti svjetlo na njegove životne tmine i naznačiti putokaz za izlaz iz tolikih bespuća. Teško je steći i zadržati slušatelja. On mora osjetiti titraj božanskoga u našoj riječi, miris svetoga i transcendentnoga, a prizemnoga i trivijalno-zemaljskoga puna mu je kapa. On je time opterećen i ako od posvećenih ljudi dobije to isto, samo u malo drukčijem pakovanju, bježat će. Zatvoriti uho. Postoji tiranija ušiju, sluha, slušanja. Obrana od bujice potrošenih, suvišnih, promašenih riječi. Obrana sluha od naklapanja, od izvještačena i usiljena govora koji je težak i dosadan samomu sebi.

No, sami se mučimo sa slušanjem, najprije Božje riječi, a onda i riječi drugih. Previše smo zabavljeni institucionalnim, vanjskim, organizacijskim. „Tehnika“ nam je važnija nego čovjek. Živi čovjek sa svojom dušom i duševnim mukama. Nemamo vremena. Zaokupljeni smo sobom i svojim ambicijama, zaboravljajući da nam je poslanje duhovne naravi. Činiti ono što je Isus činio. On je itekako

¹ T. CALDAWELL, *Il mio cuore ascolta*, Edizioni Academia, Milano 1974, 14-15. Nav. prema M. BALDINI, *Educare all'ascolto*, Editrice La Scuola, Brescia 1993, 8.

znao slušati, jer je navikao slušati Oca nebeskoga. Imao je uho i srce za ljude, za njihove teške živote. „Sažalio se nad njima jer su bili kao ovce bez pastira“. Slušao je njihove brige, molbe, boli. Tješio, liječio, izgonio zle duhove. Mi smo to gurnuli u pozadinu. Mi ćemo radije poslati čovjeka psihijatru negoli mu posvetiti pola sata i pomoliti se za nj. Nekada su samostani bili mjesta kamo su ljudi dolazili po duhovnu pomoć. Uvijek je bilo svetih ljudi koji su imali vremena za slušanje i Duha Svetoga za razlučivanje i davanje pravih evanđeoskih savjeta. Samostani su bili poznati po tome. Prisjetimo se samo starca Zosima iz „Braće Karamazova“ F. M. Dostojevskoga. Mi redovnici moramo ponovno otkriti dimenziju slušanja, šutnje, kontemplacije. Tu ćemo dobiti upute što i kako činiti. U šutnji pred križem sv. Franjo pita: „Gospodine, što hoćeš da učinim?“ „Idi i popravi Crkvu moju“. Bog hoće govoriti nama da bismo mi mogli dobro govoriti drugima. Bog hoće da mi osluhnemo njegovu riječ, da bismo mogli imati sluha za čovjekovu riječ. Nećemo umjeti slušati jedni druge dok ne naučimo slušati Boga. Treba izići iz sebe, iz svoga uskog individualnog, privatnog kruga, jer Isusovo uho danas je naše uho. Isus sluša današnjeg čovjeka našim uhom i govori mu našim jezikom. Nismo ni svjesni koliko je to važno. Bogu je bitan pojedinac, konkretan čovjek. Ne masa. Mi se često obraćamo masi, važna nam je masovnost, a u susretu s čovjekom pojedincem zakažemo.

Tko želi pomoći, mora umjeti slušati. To je otkrio poznati ženevski liječnik, stručnjak za dubinsku psihologiju, P. Tournier. Najprije je shvatio da zapravo nikada nije pravo slušao svoju ženu kada bi mu nešto govorila. Počeo ju je stvarno slušati kada se počeo sabirati, ulaziti u šutnju i moliti. Tek tada je počeo cijeniti značenje onoga što je ona govorila i davati joj vremena da izrazi sebe. To slušanje mu je otvorilo niz novih uvida i spoznaja. Jedna prepreka za slušanje bila je to što je mislio da ona njega nema čemu poučiti, jer je on učen čovjek, a ona obična žena. Raspoloživost za slušanje otvara se tek kada čovjek zadobije poniznost. Kad siđe sa svoga pijedestala. Tako je jedan liječnik rekao: „Liječnik prije ili kasnije mora sići sa svoga pijedestala da bi opet postao čovječan.“ Jer svi mu se klanjaju, oslovljavaju ga „gospodine doktore“, itd. Ne podsjeća li nas ova tvrdnja donekle i na našu situaciju da i mi svećenici ili časne moramo sići sa svoga pijedestala da bismo opet postali čovječni, jer i nama se ljudi često klanjaju – budući da nas poštuju i vjeruju u našu posebnost i svetost – pa nam govore „velečasni“, „časna“. Svakako misao vrijedna promišljanja. No, P. Tournier kaže da mu je dimenzija odnosa s Bogom otvorila spoznaju o značenju slušanja svojih pacijenata. Oni trebaju krotka, strpljiva čovjeka koji će ih slušati. Mora ih se pustiti da neusiljeno pričaju, da iskreno ispovjedu ono što im leži na srcu, da iziđu iz sebe. Govoreći o svojim poteškoćama oni ih se oslobađaju.²

Vrijedno je glede ovoga navesti poučne riječi D. Bonhoeffera: „Prva služba

² P. TOURNIER, *Umijeće slušanja*, Đakovo 2004, posebno str. 12-17, 29-49.

koju jedan čovjek duguje drugomu u zajednici jest da ga sasluša. Kao što ljubav prema Bogu započinje slušanjem njegove riječi, tako je i početak ljubavi prema bratu u tomu da naučimo čuti ga. Božja ljubav prema nama pokazuje se i time što nam ne daje samo svoju riječ nego nam posuđuje i svoje uho. Stoga kada slušamo brata, činimo *njegovo* djelo. Slušanje može biti veća usluga čovjeku od govorenja. Mnogi ljudi traže uho koje će ih saslušati, i ne nalaze ga među kršćanima, jer oni govore ondje gdje bi trebali slušati. A onaj tko više ne može čuti svoga brata doskora više neće moći čuti ni Boga... Ovdje započinje smrt duhovnoga života... Postoji i slušanje s pola uha, sa sviješću da već znamo ono što nam drugi ima reći. To je nestrpljivo, nepozorno slušanje koje omalovažava brata i takav čovjek samo čeka da konačno sam dođe do riječi i tako se riješi drugoga. To nije ispunjenje našega naloga i sigurno je da se i ovdje u našem stavu prema bratu samo odražava naš odnos prema Bogu... Kršćani su zaboravili da im je službu slušanja naložio onaj koji je sam veliki slušatelj i koji im daje udjela u svome djelovanju.³

Temu Božje riječi i njezina slušanja posebno je razvio sv. Ivan, jer on je jedini autor NZ-a za koga je Isus Krist Riječ (Logos) koju treba slušati. Riječ se učinila vidljivom, dodirljivom, čujnom. Objava je došla k ljudima putem osjetila, putem osjetila oni je prihvaćaju i primaju. Dva osjetila su posebno važna: oko i uho, „vidjeti“ i „slušati“. Isusa se može vidjeti i čuti. On se daje vidjeti i čuti. Za nas današnje sve polazi od slušanja. Glagol *akouein* = čuti, slušati dolazi 58 puta u četvrtom evanđelju i 16 puta u ivanovskim poslanicama (samo 34 puta u čitavu Pavlovu djelu). Na početku Proslova Ivan opisuje vječni život Riječi. Ona je posve raspoloživa za Oca, u stalnome je slušanju Oca, u poslušnoj ljubavi prema Ocu. Istinski sluša samo onaj tko ljubi. Ljubav je preduvjet i temelj slušanja. Ljubav otvara uho za ljubljenoga, za njegovu riječ, za njegovu volju, želju, zapovijed. Mi to znamo iz iskustva: dočim nekoga ljubimo, uho nam je širom otvoreno, čak se i bojimo da nam ne promakne koja njegova riječ. Isus će više puta govoriti o ovom svom „slušanju“: „onaj koji dolazi odozgor... svjedoči ono što je vidio i čuo“ (Iv 3,31-32); „ono što sam čuo od njega govorim (objavljujem) svijetu (Iv 8,6); „rekao sam vam istinu koju sam čuo od Boga“ (Iv 8,40). Na posljednjoj večeri Isus podsjeća svoje učenike, koje naziva prijateljima, da im je priopćio sve što je „čuo od Oca“ (Iv 15,25). Slušanje je prisutno u Trojstvu, ono što nam Isus govori jest ono što je rezultat njegova slušanja Oca. Ovdje vidimo da savršeno govori onaj tko savršeno sluša, i savršen je objavitelj jer i na zemlji je Krist onaj koji je stalno u stavu slušanja Oca svoga i kao takav je njegova Riječ. Isus ne napušta slušanje. Ono je konstanta njegova života. Istom logikom bi slušanje trebalo biti sastavni dio našega života nasljedovanja Isusa. Slušanje je velika i zahtjevna zadaća, neophodan imperativ. Najprije je slušanje, a onda govor. Osluškivanje Oca, pa objava Oca. Bez dobra slušanja nema ni dobra govora. Slušamo izvanjski, površno, ali

³ D. BONHOEFFER, *Gemeinsames Leben*, Gütersloh 1997²⁵, 82-83.

riječ treba slušati i iznutra. Sv. Augustin opominje: „Uzalud propovijeda Božju riječ izvana onaj tko je ne sluša iznutra“ (*qui non sit intus auditor*).

Ivan kaže da su mnogi Samaritanci nakon što su čuli ženino pripovijedanje o njezinu susretu s Isusom na Jakovljevu zdencu „povjerovali u nj“ (4,39). Otišli su k njemu i zamolili ga da ostane kod njih. Nakon što su čuli samoga Isusa, njihovo je početno pristajanje, početna otvorenost nakon ženinih riječi prerasla u potpunu vjeru: „On je uistinu Spasitelj svijeta“ (4,42). Na početku puta vjere temeljni stav je slušanje Isusove riječi. Ne samo na početku puta vjere, nego i u samome srcu života vjere. Riječ koja je jednom dodirnula naš život odjekuje trajno s uvijek novim pozivima i oslovljavanjima, ona zahtijeva uvijek novo slušanje i osluškiivanje. Čovjek u slobodi dopušta ili ne dopušta da ona ostane prisutna u njemu, da oblikuje njegov život. *Ostajanje* je vrlo bitno u Ivanovu evanđelju. „Tko čuje moju riječ i vjeruje u Onoga koji me je poslao ima život vječni... prešao je iz smrti u život“ (5,24). Povezanost između slušanja riječi i vjere je očita. Žena je slušajući Isusa povjerovala u nj, prešla je iz smrti u život. Dogodila se promjena u njoj. Stvarno obraćenje. Drugi to vide i vjeruju joj. Drugi preko nje dolaze k Isusu. Vjerodostojno o Bogu govore samo ljudi u čijem je životu vidljivo da ih je Bog promijenio. Da žive iz Božje riječi. Sada ga Samarijanci mole da ostane s njima. I Ivan kaže da su povjerovali u Isusa ne samo zbog ženinih riječi: sada vjerujemo ne samo zbog tvoga kazivanja, nego smo sami čuli i znamo ovo je uistinu Spasitelj svijeta. Znači o Isusu su doznali od žene i sada ga mole da ostane. Bog hoće da ga mi molimo da ostane s nama. Da ga pustimo u svoj život. Da izrekemo želju da ostane u našem životu. Bog nikada nije nasilu u nečijem životu. On hoće da ga mi hoćemo. Da vjerujemo u nj, da vjerujemo njemu, ne samo zbog toga što smo vidjeli ili čuli nečije svjedočanstvo, nego da se i sami osvjedočimo, da i sami iskusimo njegov božanski dodir. To je proces u svačijem životu. Mi u svakodnevnom životu imamo toliko poticaja i poziva na vjeru. Kroz događaje, ljude, susrete, patnju... I ako mi malo odškrinemo vrata, ući će Isusovo svjetlo. To jest mi se možemo susresti s njime, ali i druge uputiti na nj. Vjeru prenosimo jedni drugima, odnosno upućujemo jedni druge na Spasitelja svijeta.⁴

Za Ivana je važna interiorizacija riječi. Ona mora unutra biti prihvaćena, u dubini čovjeka, tu se mora usidriti, takoreći, uhvatiti čvrst korijen. Riječ Kristova mora biti upisana u srce, u središte čovjeka. To je tipično ivanovsko kretanje *ab extra ad intra*. Dar istine je prisutan u čovjeku Isusu (*extra nos*), ali mora biti usvojen u vjeri (*in nobis*). Vrlo dobro je to izrazio sv. Grgur: „Gospodinov put je upravljen prema srcu“ (*via Domini ad cor dirigitur*). Koliko je važno ovo pounutarnjenje riječi, vidi se iz suprotna stava onih koji je ne prihvaćaju. Ni za učenike prihvaćanje Isusovih riječi nije uvijek bilo lako: „Ovaj je govor tvrd! Tko ga može slušati?“ (Iv 6,60). Odbacivanje je riječi stalna kušnja vjere: kada nam riječ ne

⁴ Usp. A. VUČKOVIĆ, *Isus i Samarijanka*, Glasnik mira 3 (2011) 31.

odgovara, ne uklapa se u naše sheme ili traži promjenu ponašanja. To je tvrd govor za naše uši i naše srce. To se uvijek iznova potvrđuje. Svi bismo mogli naći podosta toga što od Isusovih riječi još nije ušlo u središte našega života, čemu se stalno opiremo i što nerado slušamo. Ali, Isus kaže da onaj tko odbacuje istinu nije od Boga. „Hoćete da me ubijete jer moja riječ ne prodire u vas“ (Iv 8,37), kaže Isus Židovima. Oni odbacivanjem pokazuju da su u dosluhu s đavлом „svojim ocem“ (8,44a), jer njegova je karakteristična crta upravo ova zatvorenost Kristovoj istini. „U njemu nema istine“ (8,44c). Demonско je protivljenje istini, zatvaranje riječi, i uvijek kada se slično događa s nama, u našem srcu, kada osjetimo da imamo u sebi otpore, imamo posla s demonskim. Nakon govora o kruhu života mnogi su učenici upali u sumnju i napast da odu. Riječ traži odluku. Nema neutralna stava. Petar govori: „Gospodine, kamo da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga; mi vjerujemo i znamo da si ti svetac Božji“ (Iv 6,68). Kristova riječ nije samo predmet vjere, nego ona i razbuđuje vjeru.

U ivanovskim se spisima više puta naglašava da Božja riječ, ako je iznutra usvojena, ima učinak očišćenja i oslobođenja. Ona postupno preobražava čovjeka. Pravo razumijevanje kršćanske objave uvijek polazi iznutra, iz srca gdje je Božja riječ prihvaćena s vjerom. U teologiji sv. Ivana osim kretanja *ab extra ad intra* postoji komplementarno kretanje, ne manje važno, *ab intra ad extra*. Dužnost ljubavi, bratskoga ponašanja. Ivan vrlo inzistira na činjenici da ljubav treba dolaziti iznutra, treba biti plod obraćenja, vjere, plod riječi koja je našla svoj prostor u srcu. Plod riječi koja prerasta u konkretna djela. Vjera bez djela je mrtva. Prava ljubav dolazi samo iz srca u kojemu je prisutna istina, iz srca vjernika koji je potpuno prihvatio Kristov misterij odnosno očitovanje Božje ljubavi. Srce koje je shvatilo ovu objavu hoće sa svoje strane biti puno ljubavi prema drugima. Jer, „mi ljubimo po istini koja je u nama“ (2 Iv 2). Kako se vidi, prava vjera je za Ivana radosno prihvaćanje i ostvarivanje one Božje ljubavi koja se objavila u Kristu.⁵ Stoga je kršćaninovo srce, kao i Kristovo srce, srce koje ljubi. Za Ivana je važno da srce bude mjesto istine, mjesto ljubavi, mjesto susreta s Bogom i drugim. Isusova istina mora ući u naša srca da bi postala *naša* istina, da bi nam dala novi život. To je načelo koje je bilo drago i Pascalu: „Srce je prirodno mjesto istine“ („Le coeur est lieu naturel de la vérité“). Ovaj vid kršćanske nutarnosti važan je posebno danas u našem vremenu jer se previše izgubila iz vida autentična dimenzija nutarnosti vjere i života.⁶

Klasičnu scenu slušanja nalazimo u navještenju Djevici u Nazaretu. Marija je izabrana da postane Majka Isusova, u njoj će Riječ postati tijelom. Ali, ona najprije

⁵ O vjeri u Ivanovu evanđelju vidi I. DUGANŽIĆ, *Snaga s izvora. Izabrane teme Novoga zavjeta*, Zagreb 2003, 160-165.

⁶ O Ivanovu poimanju slušanja i vjere vidi I. DE LA POTERIE, *L'ascolto e l'interiorizzazione della Parola secondo s. Giovanni*, u: *Parola Spirito e Vita* 1, Bologna 1985, 120-140.

pita anđela: „Kako će se to dogoditi, jer ne poznajem muža?“ Umjetnici srednjega vijeka su jako dobro odgovorili na ovo pitanje: kada Riječ postaje tijelom, ona ulazi u čovjekovo uho. Na mnogim srednjovjekovnim slikama navještenja svjetlosna zraka Božjega Duha pogađa Marijino uho i kroza nj ulazi u njezino tijelo. Marijino vjerničko „da“ Božjemu djelu postiže to da Riječ ulazi u njezinu nutrinu i tako u njoj postaje čovjek. Između čovjeka i Boga izmjenjuju se riječi, ali ovdje je važan i organ u kojemu započinje susret Boga i čovjeka. Čovjek ne nalazi Boga ako ga prethodno ne pogodi njegova riječ, njegov poziv. Ljudska riječ Bogu uvijek je od-govor. Bog govori i čovjek odgovara. Odgovor ne dolazi prije, nego poslije, on nema primat, on dolazi na nešto prvo, prethodno. Nema odgovara ako mu nije prethodio govor, oslovljavanje. Čovjek može odgovoriti Bogu tek ako ga je ovaj prethodno oslovio. Bog mora govoriti i čovjek mora čuti njegovu riječ. Ovaj redosljed govor-slušanje-odgovor vrijedi za opće ljudsko iskustvo razgovora. Dakako, ja kao čovjek mogu započeti razgovor s nekim drugim čovjekom. Mogu nekoga osloviti. Ali, ako drugi ne čuje, ne sluša i ne želi čuti, razgovor je završen prije nego je i započeo. Mi to znamo, kada se nekomu uskratimo, odbijemo razgovor, kažemo „ne želim ni čuti“, tada nastaje distanca među nama, udaljenost, slamanje odnosa. Ne htjeti slušati, ne htjeti odgovoriti, odbaciti razgovor znak je odbijanja drugoga kao osobe. Jednako je između nas i Boga. Kada mi odbijemo slušati i čuti Boga, on s nama ne može ništa započeti. On je nemoćan. On može djelovati u nama, može nešto učiniti s našim životom *samo* ako mu mi dopustimo da nam govori, i ako smo spremni dati od-govor kojeg je Marija dala: „Neka mi bude po riječi tvojoj“. Dakako, ova je riječ često tvrda i zahtjevna, i onda često nastupa dramatično i napeto hrvanje u nama oko prihvaćanja ili odbacivanja.

„Blažena ti koja povjerova.“ Marija je blagoslovljena među ženama zato što je umjela čuti Božju riječ, nositi je u sebi i o njoj razmišljati, vjerovati joj. Sam Gospodin je nakon što mu je neka žena pod dojmom njegove propovijedi rekla: „Blago ženi koja te nosila i grudima koje su te dojile“, rekao: „Još blaženiji oni koji riječ Božju slušaju i vrše“ (Lk 11,27sl.). Blaženim ne čini tjelesna srodnost s Gospodinom, tijelo i krv, rasa i podrijetlo, mjesto rođenja, nacija i stalež, nego duhovna srodnost vjere. Nije blažen onaj tko je u krvnom srodstvu s Gospodinom, nego onaj tko ima uši da čuje. Onaj tko nije zatvoren u uski krug tijela i krvi, u uski svijet vlastitoga i zemaljskoga. Onaj tko može čuti Božju riječ. Marija je velika vjernica koja se ponizno, kao spremna posuda, otvorila neprozirnoj Božjoj tajni, koja je bez mrmljanja dopustila da joj Bog izbije iz ruku njezin životni plan, koja je napustila ono sigurno, dohvatljivo i provjereno, te se potpuno stavila na raspolaganje onom tajanstvenom i nedohvatljivom. Koja nije htjela biti ništa drugo do službenica Gospodnja: oruđe koje služi Božjoj riječi.⁷ „I nas ovo treba potaknuti na razmišljanje: gdje su danas mirne i tihe osobe koje ne govoreći

⁷ Usp. J. RATZINGER/BENEDIKT XVI., *Dogma i navještaj*, Zagreb 2011, 396-397.

mного o sebi stvarno žive uronjene u Božju riječ, koje u njoj dišu i misle, koje se u njoj istinski osjećaju kod kuće? Danas je previše ljudi koji govore, koji dokazuju da su pametni i da imaju što reći, posebice nešto kritičko... No, premalo je ljudi koji su još sposobni slušati u tišini, temeljiti život na svetoj Božjoj riječi, dopustiti da ih ona prožme i ispuni, tako da uistinu postane njihovim kruhom. Tko bi od nas mogao reći da su mu Sveto pismo, psalmi, hvalospjevi, koje nalazimo u čitavoj svetoj knjizi postali spontani jezik srca? Ovdje ponizna službenica Gospodnja može doista posramiti naš oholi naraštaj i trebala bi nas danas ponovno potaknuti da snažno ljubimo ovaj čudesni dar Božje knjige: da postanemo ljudi koji imaju uši da čuju Božju riječ i usred buke ovoga vremena koja nas lako može učiniti gluhima sve do dubine našega bića.⁸

Sv. Luka nam donosi u svom evanđelju Isusovu opomenu: „Pazite kako slušate!“ (Lk 8,18). Stav kojim se prima riječ odlučujući je da bi riječ donijela plodove i na koncu spasenje. Sve ovisi o slušanju riječi. Iz toga onda slijedi sve ostalo. U prisposodbi o sijaču tri četvrtine slušatelja sluša površno, neplodno, uzaludno. Marija, Martina sestra, sluša pozorno do nogu Isusovih. Sva je pretvorena u uho, ne da se smesti. Isus je hvali. Izabrala je ono jedino potrebno.⁹

Nekoliko praktičnih napomena. Postoji navika, rutina u svetome. Mi koji smo blizu svetome, svaki dan, možemo se naviknuti na riječ i prestati je slušati. Svi mi kažemo: to već znam, to sam čuo ili pročitao sto puta, ovaj odlomak iz evanđelja. Pokušajmo iznova učiti slušati. Sveti tekst uvijek treba slušati kao da ga prvi put čujemo. Jer to je živa Božja riječ koja nas uvijek oslovljava iznova, na nov način.

Ponovno bismo trebali učiti biti brzi na slušanju, a spori u govoru. Bujica riječi se izlije iz nas u ovaj svijet. Kakve su to riječi – znamo. Za svaku suvišnu riječ odgovarat ćemo, kaže Isus. Zaboravili smo slušanje, lijepo razgovaranje, jer smo potisnuli potrebu za šutnjom i tišinom. Za osluškivanjem Isusove riječi. Njegove šutnje. Njegova slušanja čovjeka. On ima pozornost i izoštrano uho za nas. Previše je prepreka koje nas ometaju u sabranosti i pozornosti. Pozornost je povezana sa željom, odnosno prihvaćanjem, kaže S. Weil. „Od mene se traži pozornost, ona tako puna pozornost u kojoj ‘ja’ iščezava.“¹⁰

Treba riječ vršiti, pretočiti u život. Božja riječ je zrcalo za nas. Zrcalo ne laska, nego nam pokazuje istinu. Ako se ogledamo u njemu, vidimo kakvi smo. I konkretno vidimo što se još daje promijeniti. Možemo gledati u zrcalo i zaboraviti što smo vidjeli. I tako stalno, iz dana u dan. I dobiti komplekse. Zašto? Zato što

⁸ *Ibid.*, 398-399.

⁹ O slušanju kod Luke S. A. PANIMOLLE, *La dottrina del ascolto nel Nuovo Testamento*, u: *Dizionario di spiritualità biblico-patristica 5 Ascolto-docilità-supplica*, Roma 1993, 135-165.

¹⁰ S. WEIL, *Težina i milost*, Zagreb 2004, 155.

iz spoznaja o sebi nismo izvukli zaključke. Ljutimo se što imamo slabosti, a ne činimo ništa da tu nešto promijenimo. Brbljavi smo, a ne uvlačimo jezika. Božja riječ ne daje samo dijagnozu, nego i terapiju. Ovisi o nama hoćemo li posegnuti za njom.

Završimo riječima poznatog filozofa S. *Kierkegarda* o molitvi, jer njegove riječi možemo dobro povezati s ovom našom temom: „Što je moja molitva postajala pobožnija i dublja, što je više dopirala u dubinu moga bića, to sam sve manje i manje osjećao potrebu da nešto govorim. Naposljetku sam posve utihnuo. Postao sam slušatelj... U početku sam mislio da moliti znači govoriti. Ali, naučio sam da molitva nije samo šutnja, nego i slušanje. I tako je uistinu. Moliti ne znači govoriti i pritom slušati sama sebe. Moliti znači zašutjeti, otvoriti uho i čekati da ti Bog uputi svoju riječ.“